

Universitätsbibliothek Paderborn

Evropeae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Anglia

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1671

Capvt Primvm. Claſſis Hispanorum Angliæ imminet, magnisque propterea Catholici arctantur angustiis; infestum Dudleyi Leycestriæ Comitis in eos animum, & minas inexpectata mors præuerit. Vvestonus ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10773

LIBER QVINTVS.

Classis Hispanorum Anglia imminet, magnisque propterea Catholici arctantur angustiis; infestum Dudleyi Leycestria Comitis in eos animum, & minas inexpectata mors prauertit. Vestonus Londino Visbicu transfertur, obitique desperandum in morte Catholicum in salutis fiduciam reducit. Angliam subeunt PP. Oldcornus, & Gerardius qui Falconerij vocabulo delusis custodiis admisus ingreditur.

C A P V T P R I M V M.

L A S S E M illam Philippi secundi graue pridem & grande tonantem, anni huius octogesimi octauii Iulius exploxit in Angliam, ubi mari vicissim terraque alacriter opperebantur illam Angli, sed impugnaturis eam terra ne opus quidem fuit in conspectum prodire congressibus quatuor ventorum, peritia nauium, & armorum naualem victoram Anglis integrum dedit. Dum vires virique in praedium reparant, tanquam vieti, missaque sub iugum Catholici miseris modis opprimuntur, eosque nudum Catholicorum nomen domi apud suos, pertinacius traducit pro hostibus, & proditoribus, quam facta fortia contra hostes, pro generosis fidisque ciuibus ac nisi eorum in gratiam insinuasset Reginæ Deus sensus mitiores quair. quos eius nonnulli coquebant Senatores; actum erat de illorum vita, & à propria suorum strage, qui fingebantur cum hostibus sentire, auspicabatur externam victoram; quin & ipse Leycestrensis Comes, cuius tota erat & Reginæ, & Regni potestas, iurauerat ante annum vertentem non fore in Anglia Papistam nisi capite truncum. Iamque illum Regina maiori amoris quam consilij instinctu præfecerat Anglia, & Hibernia Proregem, tametsi hoc diploma ne exiret: auctores fuerant Reginæ Cæcilius ærarij, & Hattonus cubiculi præfectus, ne ambitione impotenti Proregis quem creasset fieret ipsamet Proregina. Sed futuri

futuri præagus & arbiter Deus, damnis occurrit exitialibus quibus non poterant tristiora quam à ministro illo timere Catholicus Septembri quarto sceleram animam vomuit, veneno an ferro domestici famuli, dubitet si volet Camdenus, certè anni eius non vidit finem quem præuenturum se Catholicæ fidei clade ultima iurarat. Immenso post mortem nominum pondere deprehensus est fisco obnoxius, cui propterea leuando bona eius omnia sunt adiudicata sublato è viuis tam immanni. Protutè interquievè tantisper Catholicus, quemadmodum & biennio post extincto Vvalsingano; illo ut sui quoque illum notant politicarum perplexionum, & ambagam magistro vaferimo.

Iam ex malis quibus per hos motus armorum vexatus est Catholicus innocens, fueruntque pars apparatus ad bellum Hispanicum, ea solum quæ ad nos spectabunt referam. Imprimis igitur delibatus est ex omni carcere Sacerdotum delectus, quorum esset apud Catholicos præcipua veneratio, & fama, iussique sunt extra frequentiam hominum, ac propè extra Regnum in Castellum Vvisbicu[m] compingi, & potentibus illis ergastulis speliri. Ex iis fuit Guillelmus Vvestonus, idcirco in viuis seruatus, ne morte illius maiorem in modum proritarentur Catholicus, quibus vnicè quidem erat carus, sed hanc ipsam ob causam, amouebatur ab ipsis longius, ex regula suspiciose semper in peius politicæ, ne si quid forte incideret, suo consilio, & auctoritate Catholicos posset in damnosum aliquod facinus mouere. Denuntiatur ergo illi Reginæ nomine Vvisbicu[m] migratio in extremis ferè Cambridgiæ finibus. Dantur illi tres dies, ad captandum ostiatim ex amicorum pietate viaticum, cum adiuncto sibi ad latus milite quod nisi ultro ex auaritia concessum fuisset, optasset ipsem, omniesque Catholici caro emptum. Postridie si quidem laici habitu, (Londini aliter non licebat) visere passim Christi Confessores, tum Sacerdotes, tum laicos quacumque custodia tenerentur, cum mutuo sensu incredibilis consolationis; inde pari nummorum dimisso custode libere quo vellet excurrere dumtaxat, vt suo se carceri ante noctem referret, tantum satelles hæreticus credidit hominis sanctitati, vitæque suæ periculum in fidilitate ipsius securè depositum. Hac solitudine oberrandi, usus est magno bono Vvestonus, reuocando præsertim Catholicu[m] nobili ad fiduciam salutis. Iacebat desperabundus in extremis sequi iam velut dæmonibus datum in prædam vociferabatur, quibus nec delirans, nec imaginose, sed re ipsa spebat refertum cubiculum, iusto in hominem planè sceleratum Dei iudicio & salubri exemplo ejus similium. Sudauit plurimum apud eum Vvestonus ne se prius damnatum (quod ille obstinabat) quam iudicatum statueret, Deo consideret, nec peccata cetera, grauiori omnibus desperatione oneraret. Rogaret veniam, hoc tantum, date scipsum, pro illo vadem veniam obtinenda. Deus tandem, insignis fortassis opere aliquo miseri permotus suauem Vvestonu[m] suggestit curandis hominis rationem, quærit ex illo de culpis anteactæ vitæ, & velut narrati expressas, format pedetentim verè sensu doloris in idoneam confessionis sacræ materiam quam ut serio in-

choauit, vidit impuros qui lectum arctabant spiritus paulatim abscedere. Ac tanto longius, quanto pergebat vterius pertexendis quod cœperat peccatis, quod tandem omnes conclavi exclusi, respectabant subinde ex foribus, eique iratis vultibus terorem & minas ciebant. Referebat hæc ipse adstantibus se viderè, iis enim illa quam sibi potius cernebat, solutus denique à peccatis omni pariter absolutus est, & paucas intra horas mira salutis fiducia, & serenitate animi obiit, sacro viatico Vvestoni ministerio instructus. A quo paulò quam spiritum efflaret curiosius inquisitus, vnde illi cogitationes tam desperabundæ, tantusque horror exhomologesis tum Catholico licet, & multos iam annos, pro fide Catholica molestias carceris perferenti. Poena, inquit, vocibus moribundis meo sceleri apta, & debita; pergebam miser in carcere, accumulate offensas in Deum perpetuas, nunquam tamen illas Sacerdoti, nisi mutilus & ex parte pandebam, mali dæmonis astu stolidè persuasus, non confessionis sacræ diuina efficacia, sed voluntariis peenis peccata deleri.

Aderat dictus profectio dies, Sacerdotes duodecim ex diuerso solerti carcerē traduntur præsidio militari Vvisbicum deducendi, tota ad eos effunditur Londinum, Protestantes mixtim, & Orthodoxi, ad spectandum illi, hi ad salutandum, colloquendum nutu, poscendum demissio capite faustam eorum adprecationem, & sublatis in cœlum oculis assidias apud Deum preces. Quocumque potro diuerterent humanissimè supra spem habebantur, debili ad fores custodia, & hac magis ad inhibendos insultus aduersariorum, quam Catholicorum in eos pietatem. Vvisbiscum abacti, Gubernatori arcis committuntur, à quo die postero, solennibus nundinis magna ignominia pompa in castellum ducuntur, sua quique in ærumnosa ergastula detrudendi, & suspicioſa diligentia seruandi, iis in lautumiis comorante Vvestonum haudprius reuisemus, quam eum indignè turbulenta quædam ingenia, & à Ministris regiis decepta, vndecim post annis in Londinensem Turrim reuoluerint cruciabilis seruandum, & arctius, tunc autem de viri sanctimonia, at innocentia, rebus gestis, & tolerantia referemus quæ vtiliter legantur, nec sine admiratione. Hanc interea Londini vnius iacturam, pensauit duorum aduentus. Ioannis Gerardij qui magnitudine gestorum per annos octodecim, nostram hanc locupletabit historiam, & Odoardi Oldcornei laborum eius, & carceris, mortisque beatæ cum Henrico Garneto socij.

Natus est Ioannes Gerardius (apud Belgas Tomsonus) in Provincia Dalbyi, Liefeldensi Diœcesi, Patre Thoma Gerardo, sanguinis, fidei, & carceris nobilitate illustri, à Magistris Catholicis (quorum unus deinde Societatem nostram complexus est) eruditus est Latinis & Græcis ad annum ætatis sextum & decimum in Collegio Excestensi Oxonij nominatissimo. Sed illinc brevi coactus excedere, quod communionem de profana Caluinistæ manu recusaret; triennio post in Galliam transit, facultate tunc nobilibus facili ad linguam vñu condicendam, Remis egit, sed extra Collegium Alani, quod vti studiis illius obtulit non parum, quæ præter scripturam

scripturam eiisque interpres fermè alia non tractabant; vice versa eius pietati contulit plurimum, ad quam ductores habuit magnos illos Bernardum, & Bonaventuram, quorum perpetuò terebat opera. Ibidem ègregium iuuenem Deus illi obtulit in familiarem, quem adegerat accisa valedudo ad tyrocinium nostrorum relinquendum, vt nativo cum cœlo pristinam hauriret sanitatem. Eotum inter se necessitudo omnis deliciabatur in diuinis rebus; & hinc primum Ioannes desiderium concepit Societatis ineundæ. Alterum orationis quæ mente peragit, magisterio est imbutus, cuius deinceps illis horas non metiebatur clepsydra, sed sapor pietatis.

Exacto iam Remis triennio, post non longas Patisiis moras, Rothomagum adiit, vt recens illuc appulsi Personij exoraret opem ad Societatem obtinendam, qui ante omnia illi auctor fuit vt in Angliam remearet, rei domesticæ ita componendæ, ne qua foret de illa tum quosuis in casus, tum in perpetuum vel sollicitus, vel memor; confessò post annum negotio dum furtim ex Anglia cum Catholicis aliis in Galliam redit, fœda quinque dieum tempestate vento demum vela permittere compulsa. Dubrim iterum subit. Inde ipse eiisque socij pro fugitiis tenentur Catholicis, quod nullo essent muniti commeatu; Londinum mittuntur ex legum & Parlamenti scitis. Coniectis in compedes cœteris; nobilitatis fortè causa Gerardio parcitum, sed datur materno auunculo Protestanti cuertendus, tentaturque ab eo cassis conatibus, vt vel semel in hæreticorum templo videndum se sisteret, quod vnum ex eo poscebat. Exhaustis in irritum auunculi artibus, suis illum pro more fraudulentis, frustra pariter periclitatus est Londinen sis Episcopus Elmerus, ac demùm Reginæ Consiliarij à quibus Equite Martiali (nomen est carceris) clauditur ex quo bis ad tribunal productus suam iniuncti Catholici firmitatem ea defendit generositate, vt inde sua insigni cum gloria, multam retulerit bis mille florenorum, & perpetui carceris, sed potentium amicorum intercessione post annum liber, dato si quando reuocaretur ad tribunal, qui repræsentaret illum vade: vadem nauctus est vt genere nobilem, ita Catholici pectoris amplitudine capacem, qui quicquid se tandem futurum esset in posterum, fugam ei permisit, Roman ergo pernecitus, in Seminariu m Anglorum à Guillelmo Holtio ducitur, vbi quæstionibus controuersis, & Theologia de moribus cum diligentem dedisset operam, Sacerdos consecratur, paucis illi ante legitimam æatem mensibus condonatis. Cumque illi ad votorum culmen nihil deesset; præterea nisi vt adscriberetur in Societatem, die fausto suscepτæ in cœlum Deiparæ hoc seculi anno 88. à Generali Aquauia in eam coaptatur cum fido sodali Eduardo Oldcorneo, diéque eodem mittuntur in Angliam Religioni fortiter excolendæ operam nauaturi.

Augi cum essent ad mare Nordmanniae nauim consensuri, crebris terrentur vndique nuntiis, totam metu anxi Hispanorum, suspicacissimis, & timidissimis custodiis vallari Angliam, nec solum portus, sed & plagas desertas & arias, quin urbium quoque in ipsis mediterraneis, & aperto rum aditus pagorum septos, & quisquis accederet, vel Anglus vel externus

Rr

nisi aliunde sat notus, suspicionem de se facere Catholici, proditoris, & hostis. Interrogari à custodibus plurima, post ad seueriores Radamantas duci; acutiori examine introspiciebantur. Angliam denique tunc esse undeaque impenetrabilem, astu potissimum & arte ad eius ingressum egenib[us]. Pari nihilo secūs animi celsitate ac Dei fiducia, pergebant nostri vltra ire, per quicquid periculi obstarerat, cum à Generali Praeposito monentur, inter se videant, consulant, quod in commune ambobus maximè probaretur, id agerent. Condicunt igitur cum Nauarco viro bono, & fido, qui se illos spondet securè transfuectos, expositurum vbicumque vellent, & vero per triduum tractus secuti boreales, utpote quo magis Londino diffitos, & solitarios hoc minus custoditos, stetere in anchoris è regione deserti littoris ad quartam noctis horam, séque in illud Scapha furdo remigio eiecere.

Erat nox illa necessaria magis illorum timori quam itineri commoda, cæca, pluia, frigida, vt solent in illo aquilonari gradu Octobri exeunte. Tam securi, quam te[st]i tenebris, hærebant incerti quo verterent, quoad illis prospectum à mati interiora satis longum monstrauit ascens dies. Illuc se per calles fortuitos immittunt, sed infeliciter adlattrantibus ad eorum strepitum villarum molossis, & viciniam omnem excitantibus. Quare proximam nocti syluam in eius densiora se induunt, & illic madidi rigentes, taciti sustinent quoad die iam clato Londinum versus diuidantur, sorte viam legunt quam prior iniret quæ patri obtigit Oldcorneo, mox tenuerunt illud quod secum tulerant partiti viaticum; sylua emergens Oldcornus ad mare regrediebatur, nec multum processerat cum nauim aduertit modicam Londinum vela explicantem, cursuque præcipitat adiungi veleribus quasi minimè ignotus, sed in nauis illius expectatione; nec suspicionem mouit homo ex mediterraneis veniens, nec scrutatus est ex quisquam quis esset. Sed nauis ingressum tam facilem quem ei audendi libertas propè familiaris dederat, ardenter pietas tantum non abstulit. Dum verba nautarum spurca, sacrilega, morésque improbos, crebra infesterum, & mortis inculcatione castigat. Verum iis, tam comem, tam se beneficū, gratu[m]que præbuerat, vt dicta illius quantumvis aspera bonam in partem acceptā utiliter coquerent eique quocumque nauis ferret etiam Londinum duces, & fideiussores securi fierent, velut unus foret eorum ex numero: sic tanquam ludibundus rogante nemine, vel morante loca omnia persuasit, persuasis vbiique custodibus esse illum nautis pridem notissimum.

Impeditiores habuit Londinum accessus Gerardius, vt qui terra veniret, luce palam & in omnium oculis; nec suum homini eti[am] crebro felix, ingenium, in discrimina valuisse, nisi Deo peculiariter iuuante. Progressus si quidem cum sole, suæ illius è syluæ penetalibus latebris, cœpice data opera transuersis campis inerrare. Commentus sibi futurum tutius, quod suspiciofius videbatur, cernens enim ex aduerso procul rusticorum turbam, séque illos videre dissimulans, circumspectare, suspicere, figere oculis

oculis arborum procta, & maxime densa, subsistens, retrocedens, quærenti similis, & quærendo fessus deinueniendo quod quæreret desperanti! dein longè adhuc à rusticis Eia vos ? pueri ! ecquid forte hac vobis circum apparuerit volans falco peregrinus, argenteo ad pedem crusmate, nigricante pluma. Partitis hoc & illo colore alarum extremis, pergebaturque illis auem describere, vt erat eius aucupij à puero tum mitè experiens, & tum eorum naturam, alitum, ingenia, indoles, domituras, morbos, educationem apprimè callens, quibus eximie sèpiùs dissimulauit Sacerdorem dum ingressus domos hæreticis mixtas ad Catholicos iuuandos ita proprie ac sciètè artis eius singulata omnia explicabat, vt excellere in ea crederetur, Sacerdotis autem, nec pilum habere hic negant rustic falconem à se visum doléntque requirentis sollicitudinem inquietam & cum eo sparsis sublimè oculis, in cacuminibus arborum aliquoties frustra quærunt ipse viros simplices præteruectus iter sequitur oberrans, & aucupans & missis in sefes lapidibus, notoque in auras clamore, ac vocibus, suum qui nusquam erat falconem ad redditum, & prædam sollicitat. Millia octo quasi vagus explerat, cum maris nausea, noctisque proximæ fractus incommodis, & fame triduana quam illa aucupij ficta sed laboriosa simulatio acuebat, in diuersorum secedit, narransque de falcone quod conducebat tegendæ fabulæ, cibo reficitur, sed cautè præuidens, se solum, & peditem, & malè à vestibus paratum, habitum iri pro errone, & improbo, quales ferè illic eiusmodi censemur, passimque illi facturos moras custodes viarum, emit vile iumentum ab hospite, quo postridie vectus in oppidulum venit paucis milliaribus dissitum, vbi à custodiis rogatus quis? vnde? quâ causâ? suam illam de amissio falcone repetens fabulam haudquaquam satisfecerit, ductusque propterea vt Gubernatori, de se responderet, inuenit illum cum suis in templo Calvinistis ingressumque ad illum ingeniosè declinavit. Prodiens itaque Gubernator parumque illius responsionibus acquiescens, tametsi, confidenter & liquido editis, reiecit illum ad conseruatore pacis (quod erat perinde, ait ipsemet narratis, vt eum carceri mancipare & consecuturis ad hunc pœnis deprehensa certo falconis strophæ, & Sacerdotis aucupe personati, quod diu latere non poterat. Laboranti eius negotio in hunc modum, extra opis humanæ remedium, succurrit momento diuina bonitas, fecitque illum dicens lepore, & agendi, Gubernatori subito gratioſissimum, sic vt eum attentè contuens, fers, ait, quisquis es fronte tam nobili literas tuas commendatias, nec te aliter committam apud me haberi quam deceat nobilem, & præclarum virum ; & vero amplam ei fecit quocumque mens ferret commandi, oberrandique facultatem ; inde usque Londinum, peculiari hoc, & claro tutelæ cœlestis præsidio circumseptus peruenit incolumis, moras ei necante nemine. Fuitque hoc nostris illic adeò solenne, vt inter insidias, prodiciones, repentinós casus, & mortis pericula, tranquilli agerent opis huius adeo singularis minimè dubij, & tutelarium genitorum ; magnisque expliciti nodis capitalium discriminum; induebant se in alios etiam capitaliores, & perplexiores, si salus ynius animæ affulisset, quoad dura, & longa

R r z

perfuncti expeditione hostibus traderentur, postremam eius partem explaturi morte pro Christo alacriter mediis in cruciatibus obeunda.

Gerardius ut breuiter dicam Londino iam proximus, in solum incidit mirè beneuolum, & comem, sibique tunc opportunissimum, capiendus omnino nisi eum, licet ignarus periculi socius in suburbanum hospitium secum perduxisset; quo superueniens ab urbe senex, pauca verba dixit, in quibus dum ludunt familiares hospitij, ex iis intellexit Gerardius Catholicum esse pietate insignem, toleratique hanc pridem pro Christo carcere. Seductum itaque tantisper, de consilio & auxilio modestè interpellat. Ab eo fidenter Londonum inducit, & viro nobili offertur eoque Catholicus, cui se admodum cautè Sacerdotem fassus, è Societate, optatissimus pridem illi venit, & tanquam cœlo missus. Exceptum illico in suburbium suum paucis Londino milliaribus secum ducit, nobilique excultum schemate, quo sibi veterum comitatum elegantias nativas perbellè aptabat ad Garnetum; misit eius Præfectum missionis, sed in equo sublimem phalerato ex pulchro seruorum comitatu: hic quantum fuerit inexplicabilis utrinque gaudij, salutationum, gratiarum, res ipsa loquitur recepto contra spem Gerardo quem dies iam multi frustra expectatum persuaserant, cui mala iter iniisse.

Illuc Oldcorneus dudum Gerardum præuerterat; itemque Sothvelus, capitum quatuor parvus numerus, sed illustris, & cui simul parem ægrè inuenias, siue utilitatem spectes illius Ecclesiae, seu priuatam illorum gloriam, siue Societatis nostræ decus. Tribus enim illorum beata mors pro Christi obsequio, & Catholicæ nominis obtigit; tot spesimos, & vitæ deliquia, inter atrocies cruciatus, tamdiu quartus perpessus est ut ei mitius futurum fuerit semel mori. Nunc dum inuicem consolantur mutua consuetudine, cautisque ac fortibus monitis operarios nonos præmunit, & roborat Garnetus ad ministerium; adest Christi Natalis cui cum Catholicis celebrando, funduntur in diuersa; & Gerardo quidem, iure assignatus est nobilis, qui primus fuerat eius hospes cuius ab lare diuinis per eum beneficiis cumulato, cœpit in latam circum messem effundi animarum; inde in partem Angliae maximam, ubi octodecim per annos, Catholicæ fidei alios reddidit; alios extulit ad perfectam virtutem hominis Christiani, ordinumque religiosorum, nonnullos etiam ad martyrij apicem, quem illic fastigium vocabant charitatis. Ex his carptim ut foret occasio, pauca libabimus, foret alioqui iusti voluminis, iusta omnium simul narratio.

Gallie